

Handläggare
Kicki Elofsson
Telefon: 08-508 12 000

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
25 april 2019

Underlag för budget 2020 med inriktning 2021 och 2022 för Södermalms stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förslaget till underlag för budget 2020 med inriktning för 2021 och 2022 och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Ann-Christine Jenvén
stadsdelsdirektör

Bakgrund

Nämndens uppdrag i det här ärendet är att lyfta faktorer som har stor påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden 2012, 2021 och 2022. Utgångspunkten för analysen är förändringar i omvärlden och i den egna verksamheten. Slutsatserna ska användas som underlag i det kommande budgetarbetet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsdelsdirektörens stab i med respektive avdelning. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen, pensionärsrådet och i ungdomsrådet den 8 april och i rådet för funktionshindersfrågor den 9 april 2019.

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt.....	3
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden.....	4
2 Nämndens verksamhetsområde	4
2.1 Förskoleverksamhet	6
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	9
2.3 Äldreomsorg.....	9
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	11
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	12
2.6 Stadsmiljöverksamhet	16
2.7 Ekonomiskt bistånd.....	17
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	18
2.9 Övrigt	19
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	19
3.1 Drift.....	19
3.2 Investeringar.....	22
4 Lokalförsörjningsplan.....	23
4.1 Inledning	23
4.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	24
4.3 Kapacitetsbeskrivning.....	25
4.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	26
4.5 Kostnadsutveckling.....	28
4.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	28
4.7 Övrigt	28

Bilagor

Bilaga 1: Bilaga 01 Sdn12 2020-2022

Bilaga 2: Bilaga 02 Klimatinvesteringsmedel 2020-2022

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

- Fortsätta arbetet med att anpassa förskoleverksamheten efter behov och efterfrågan.
- Fortsätta utbilda barnskötare och förskollärare.
- Fortsätta arbetet med att nå en likvärdig förskola med hög kvalitet.
- Utforma omsorgen om äldre mer individuellt och flexibelt.
- Vidareutveckla det sociala innehållet i boendet och de sociala mötesplatserna för äldre.
- Kvalitetsutveckla mat och måltider inom äldreomsorgen.
- Öka personalkontinuiteten inom hemtjänsten.
- Utveckla äldreomsorgens arbetssätt genom att använda digitala verktyg och implementera välfärdsteknik.
- Utveckla användandet av digitala verktyg inom funktionshindersområdet och stödja brukarna i användandet av digital teknik.
- Fortsätta arbetet med strategin för en sammanhållen socialtjänst.
- Vidareutveckla extern samverkan inom socialtjänsten.
- Fortsätta utveckla det förebyggande arbetet och tidiga insatser för barn och ungdomar.
- Fortsätta utveckla stödet till nyanlända att efter etableringstiden komma ut på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i samhällslivet.
- Utveckla integrerade stödinsatser och teambaserat arbetssätt för personer med komplexa vårdbehov.
- Fortsätta utveckla det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.
- Genom platssamverkan med berörda aktörer utveckla Medborgarplatsen till en mer attraktiv och trygg plats.
- Utveckla trygga, tillgängliga och välskötta parker som tillgodoser medborgarnas olika behov och önskemål utifrån bland annat jämställdhets- och trygghetsperspektiv.
- Tillvarata medborgarnas intressen och synpunkter vid utveckling av parkmiljön.
- Utveckla digitaliseringen av avtalsuppföljningen inom parkdriften.
- Prioritera arbetet med kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

- Fortsätta samverka med företagare och polis i syfte att förebygga brott inom handeln.
- Planera för fler bostäder enligt LSS och SoL.
- Planera för ökad kapacitet av platser på vård- och omsorgsboende.
- Utveckla det pedagogiska innehållet i parklekarna och de öppna förskolorna.
- Arbeta med att motivera flickor och pojkar att ta del av fysisk aktivitet i fritidsverksamheterna, parklekarna, öppna förskolorna och förskolorna.
- Öka andelen verksamheter som sorterar matavfall.
- Öka andelen ekologiska livsmedel i verksamheterna.
- Minska energiförbrukningen i verksamhetslokaler.
- Utveckla ekosystemtjänsterna i stadsdelsområdets parker.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

- Fortsätta kompetensutvecklingen inom äldreomsorgen.
- Tydliggöra karriärvägar och identifiera medarbetare med potential att axla ett chefsuppdrag.
- Fortsätta arbetet med stadens handlingsplan för socialsekreterare och biståndshandläggare för att kunna behålla erfarna medarbetare.
- Säkra ledarförsörjningen genom att staden utvecklar ledarskapsprogram för framtida ledare.
- Minska antalet timanställda och visstidsanställda.
- Fokusera på utveckling av digitala arbetssätt inom förvaltningens verksamheter.
- Öka förvaltningens förmåga att styra, leda och följa upp förvaltningens digitaliseringsprojekt.
- Ta fram en metod för att identifiera utvecklingsområden i verksamheterna och hitta effektiva lösningar utifrån digitaliseringens möjligheter.

2 Nämndens verksamhetsområde

Här beskrivs hur förvaltningen avser att samverka med övriga förvaltningar under de kommande åren.

Samverkan socialtjänst och skola

Det finns tydlig struktur för samverkan på övergripande nivå med återkommande forum och gemensamma utbildningar. Informationsträffar och rutiner gällande exempelvis samordnad individuell plan (SIP) underlättar samverkan och leder till rimliga förväntningar på möten mellan skola, socialtjänst och den unge med familj. Informationen om gemensamma överenskommelser och rutiner behöver implementeras i verksamheterna och nå personalen. Under kommande år tar förvaltningen hjälp av länsstyrelsens preventionspaket för att skapa en samsyn och struktur för preventivt arbete inom stadsdelsområdet där samtliga aktörer såsom skola, polis och socialtjänst deltar.

Trygghet och säkerhet

Förvaltningen kommer i samverkan med berörda fackförvaltningar, polis, civilsamhället, lokala näringslivet och fastighetsbolag utveckla Medborgarplatsen till en mer attraktiv och trygg plats inom ramen för platssamverkan Medborgarplatsen.

Söderandan är förvaltningens lokala brottsförebyggande råd och i rådet ingår företag, företagarföreningar och polis. Rådet leds av stadsdelsdirektören. Trygghetsinventeringar genomförs i samverkan med trafikkontoret för att identifiera brottsutsatta och otrygga platser samt behov av säkerhetshöjande och trygghetsstärkande åtgärder. Trygghetsinventeringarna utförs utifrån lokala lägesbilder.

Förvaltningen fortsätter samverkan med utbildningsförvaltningen i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, exempelvis genom att ta fram lokala rutiner för hur medarbetare ska agera vid oro för radikaliserings eller våldsbejakande extremism. Stadsledningskontoret och socialförvaltningen är viktiga samverkansaktörer i det övergripande samordnandet av arbete mot våldsbejakande extremism.

Vägen till arbete och egen försörjning

Förvaltningen fortsätter samverka med Jobbtorg inom arbetsmarknadsförvaltningen för att förbättra möjligheterna för personer utanför arbetsmarknaden att nå egen försörjning.

Näringslivsfrämjande arbete och näringslivssamverkan

Förvaltningen kommer under perioden att samverka med arbetsmarknadsförvaltningen och näringslivet gällande rekryteringsträffar för nyanlända.

Kompetensförsörjning, med särskilt fokus på ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt eventuella omställningsbehov

Förvaltningen ska vara en attraktiv arbetsgivare med god kompetensförsörjning som möjliggörs genom kompetensutveckling, god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. För att se till förvaltningens framtida kompetensbehov inom äldreomsorgen sker fortsatt samverkan med Ersta Sköndal och Bräcke Högskola för mottagande av sjuksköterskestudenter och gymnasieskolor för mottagande av undersköterskeelever. Förvaltningen fortsätter samverka med och ta del av de utbildningsinsatser som anordnas av äldreförvaltningen

Samverkan sker också med andra stadsdelsförvaltningar i huvudsak inom områdena arbetsmiljö och hälsa.

Effektiv lokalförsörjning

I samband med planeringsprocessen för nya verksamhetslokaler har förvaltningen ett nära samarbete med framförallt stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret och exploateringskontoret under lokalprojektens tidiga skeden.

I samband med utbyggnad av förskolor samarbetar förvaltningen främst med stadsbyggnadskontoret.

Förvaltningen arbetar tillsammans med de andra stadsdelsförvaltningarna i innerstaden med att ta fram en äldreboendeplan där det gemensamma behovet av ombyggnation, avveckling, nyproduktion och inriktningar eller profiler analyseras. Äldreförvaltningen samordnar arbetet i samverkan med stadsdelsnämndsregionerna, stadsledningskontoret, Micasa och exploateringskontoret. Region innerstaden har fram till år 2040 ett ökat behov av platser. Kommunfullmäktige ger i enlighet med planeringen nämnderna i uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt.

Förvaltningen tar tillsammans med stadsdelsförvaltningarna i innerstaden fram en årlig boendeplan som utgör underlag för den stadsövergripande boendeplaneringen för grupp- och servicebostäder.

Ett initialt utredningsarbete har inletts inom förvaltningen för att säkra framtida och långsiktig lösning för förvaltningskontoret på Göta Ark.

Innovation och effektiva arbetssätt

Förvaltningen samarbetar med bland annat utbildningsförvaltningen i syfte att öka förvaltningens innovationskraft och öka takten för den digitala utvecklingen. Samarbetet ska leda till effektivitet och ökad kvalitet i verksamheten. Förvaltningen tar hjälp av stadsledningskontoret i frågor som rör juridik kopplat till digitalisering.

Klimat

För att ta tillvara på kompetenser och arbeta mot stadens uppsatta miljömål ingår förvaltningen i ett miljösamordningsnätverk med sex stadsdelsförvaltningar. Arbetet med Stockholms stads miljöprogram och Stockholms stads kemikalieplan leder till ett tätt samarbete med miljöförvaltningen. Andra viktiga samarbetspartners är stadsledningskontoret, Stockholm Vatten och Avfall AB, de kommunala bostadsbolagen och fastighetskontoret.

Jämställdhet

Förvaltningen deltar och samverkar i stadens jämställdhetsnätverk som leds av stadsledningskontoret. Samtliga stadsdelsförvaltningar deltar i nätverket. Samverkan med socialförvaltningen sker genom deltagande i kompetensutveckling och utbildningar som anordnas.

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer

Befolkning

Prognos barn 1-5 år					
	2019	2020	2021	2022	2023
Flickor	3 158	3 087	3 042	2 989	2 980
Pojkar	3 245	3 194	3 131	3 109	3 107
Totalt	6 403	6 281	6 173	6 098	6 086

Källa: Sweco AB, Befolkningsprognos 2018

	2019	2020	2021	2022	2023
1-3 år	3925	3866	3837	3865	3893
4-5 år	2477	2414	2336	2233	2193
Fördelning av yngre och äldre barn i procent					
1-3 år	61%	62%	62%	63%	64%
4-5 år	39%	38%	38%	37%	36%

Källa: Sweco AB, Befolkningsprognos 2018

Inom Södermalms stadsdelsområde prognostiseras färre barn i förskolan under perioden. Det är en högre andel barn som börjar i förskoleklass än tidigare år. Det bidrar till att det blir fler yngre barn i förskolan.

Behov

Utifrån prognosen analyserar förvaltningen fortlöpande efterfrågan på förskoleplatser och gör en bedömning av vilka lokaler som på bästa sätt främjar förskolans långsiktiga behov och verksamhet. För att möta efterfrågan på nya förskolor i samband med nybyggnation av bostäder samarbetar förvaltningen med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret. Det finns en planering för att möta efterfrågan av förskoleplatser i nybyggnadsområden exempelvis i Barnängsområdet, kvarteret Persikan.

Antalet inskrivna barn i förskolan varierar under ett år. Det är fler barn inskrivna i verksamheten under våren än vad det är under hösten. Det ställer höga krav på en flexibel organisation och en effektiv lokalanvändning inom respektive förskola.

Verksamheten

Förskolans uppdrag är att ge alla barn oavsett bakgrund lika möjligheter att lyckas i förskolan. Forskning visar att barn som har gått i förskola och fullgjort grundskola och gymnasium har bättre förutsättningar för en god hälsa och goda livsvillkor som vuxna. Förskolans arbete sker i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen för att varje barn ska utvecklas mångsidigt.

Den nya läroplanen för skolformen förskola träder i kraft den första juli år 2019. Syftet med den nya läroplanen är att öka kvaliteten i förskolans undervisning och måluppfyllelse. Den nya läroplanen kommer att kräva en implementeringsprocess och kompetenshöjande insatser hos medarbetarna.

Införandet av digitala verktyg i förskolan erbjuder en ökad delaktighet för både barn och vårdnadshavare. Digitaliseringen i förskolorna kommer att ställa krav på förändrade arbetsätt och anpassas till rådande lagstiftning. Den ökade användningen av digitala verktyg i kombination med införandet av nya system och digitala tjänster innebär ökade kostnader under perioden.

Förskolan gör kemikaliesmarta val vid inköp. Det handlar om mat, lekmaterial, inventarier och inredning. Arbetet med miljösmarta förskolor medför ökade kostnader vid utbyte av inventarier och pedagogiskt material. Vid ombyggnationer och nybyggnationer används kemikaliesmarta material.

Nyanlända familjer fortsätter att anvisas bostad inom stadsdelsområdet. Detta ställer särskilda krav på verksamheten.

Verksamheten arbetar aktivt för att minska personalomsättningen. Det är i dagsläget färre lediga förskollärar- och barnskötartjänster som annonseras i Jobba i stan än tidigare år. Under perioden kommer förskolechefer och biträdande förskolechefer gå i pension.

Prioriteringar kommande år

Förvaltningen fortsätter arbetet med att anpassa förskoleverksamheten efter behov och efterfrågan. Verksamheten prioriterar arbetet med att ge barnen möjlighet att utveckla sitt språk och sin förståelse för matematik och naturvetenskap. Verksamheten fortsätter även att prioritera att barnen får tillgång till digitala verktyg för att stärka barnens digitala kompetens.

Verksamheten ska vara tydlig med förskolans mål och innehåll då det är en av förutsättningarna som möjliggör inflytande för barn och vårdnadshavare. Arbetet fortsätter för att nå en likvärdig förskola med hög kvalitet. Detta innebär att förskolornas systematiska kvalitetsarbete behöver utvecklas.

Verksamheterna ska fortsätta arbetet med att konkretisera begreppen utbildning och undervisning, vilka är centrala delar i förskolans nya läroplan. Förvaltningen kommer att genomföra insatser för att implementera förskolans nya läroplan.

Förskolans organisation ska säkra att barnen delas in i mindre grupper under dagen och att förskollärare ansvarar för undervisningen.

Arbetet med att tydliggöra förskolechefs och biträdande förskolechefs ansvarsområden fortsätter.

Nyanlända familjer som anvisas bostad inom stadsdelsområdet har rätt till förskoleplats i enlighet med stadens regler för intagning och plats i förskolan. Verksamheten kommer att möta behovet av platser i de befintliga förskolorna samt att vid behov erbjuda handledning eller stärka personalbemanningen.

Personalomsättningen och sjukfrånvaron inom verksamheten har minskat något under år 2018 och det förebyggande arbetet fortsätter. Ett förskoleområde har ökat grundbemanningen genom att anställa ett avlösningsteam bestående av tre barnskötare. Avlösningsteamet har bland annat ersatt arbetslag under två timmar en gång per månad så att arbetslaget kunnat genomföra planering och uppföljning. Förskoleområdet har sett en tendens till minskad personalomsättning tack vare avlösningsteamet. Försöket med avlösningsteam kommer att fortsätta under år 2019 liksom ett försök med ökad grundbemanning för att minska antalet timvikarier.

En handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för förskollärare och barnskötare ska vara klar i juni 2019. Under framtagandet av planen har fokusområden som arbetsorganisation och förutsättningar för det pedagogiska uppdraget identifierats som avgörande för förskollärarnas och barnskötarnas arbetssituation.

Med anledning av pensionsavgångar bland chefer behöver ledarförsörjningen säkras. Under kommande år behöver förvaltningen tydliggöra karriärvägar och identifiera medarbetare med potential att axla ett chefsuppdrag. För att säkra ledarförsörjningen är det därför viktigt att staden utvecklar ledarskapsprogram för framtida ledare.

Förvaltningen fortsätter att prioritera att medarbetare får vidareutbilda sig till barnskötare och förskollärare genom att delta i stadens betalda utbildningar. Förvaltningen kommer att vara aktiv i arbetet med handlingsplanen för dessa yrkesgrupper som drivs av utbildningsförvaltningen.

Under flera år har förvaltningen tagit emot cirka 120 lärarstudenter per år på deras verksamhetsförlagda utbildning. Förvaltningen planerar att även fortsättningsvis ta emot lärarstudenter.

Verksamheten ska se över förutsättningarna för förskollärarnas ansvar för undervisningen. Förskollärarnas och barnskötarnas planeringstid behöver vara mer tydligt reglerad och ett utvecklingsarbete planerar att genomföras. Förskolans verksamhet ska även ha en tydlig struktur för dagen för att vara bättre rustad när personal är frånvarande.

Verksamheten gör kemikaliesmart val vid inköp och väljer miljöanpassade produkter vilket leder till att miljökrav ställs på leverantörerna. Verksamheten arbetar aktivt för att barnen ska serveras en hög andel ekologisk mat.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer

Prognosen visar att antalet 6-19-åringar kommer att öka med 811 barn år 2019-2022. Efter år 2021 förväntas barn och ungdomar öka i något långsammare takt.

Prognos barn och ungdomar 6-19 år					
	2019	2020	2021	2022	2023
Flickor	7 554	7 754	7 845	7 930	7 940
Pojkar	7 973	8 182	8 317	8 371	8 398
Totalt	15 527	15 936	16 161	16 301	16 338

Källa: Sweco AB, Befolkningsprognos 2018

Prioriteringar kommande år

Barnen i förvaltningens förskolor får ta del av kulturlivet och uttrycka sig på egen hand i olika uttrycksformer. Fokus på språk och läsning i förskolan fortsätter bland annat genom läsombud på varje förskola. Parklekarna och den öppna förskolan behöver fortsätta utvecklingsarbetet för att vara en pedagogisk verksamhet. Förskolorna och parklekarna kommer att öka utbudet av fysiska aktiviteter.

Förvaltningens fritidsverksamheter fortsätter att erbjuda deltagarna olika typer av kulturerfarenheter. Förvaltningen kommer fortsatt utveckla arbetet med att motivera flickor och pojkar till fysisk aktivitet. Det finns ett fortsatt behov av att öka kunskapen gällande hbtq-frågor för att kunna tillmötesgå önskan om fritidsverksamhet riktad till denna målgrupp.

Enligt stadens budget har Södermalms stadsdelsnämnd ansvar för att samordna sommarkollo för staden. Nämnden ska i samråd med övriga stadsdelsnämnder utveckla kolloverksamheten med syfte att fler barn i ytterstaden ska åka på sommarkollo. Förvaltningen föreslår att en översyn sker av ansvaret för kolloverksamhetens e-tjänst.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer

Befolkning

Södermalm beräknas ha 23 830 invånare som är 65 år och äldre år 2019 och år 2022 beräknas antalet ha ökat till 25 640 invånare vilket är en ökning med 1 810 personer. Ökningen sker till största delen i åldersgruppen 65-79 år där antalet beräknas öka med 1 080 personer. Fördelningen mellan kvinnor och män är i stort sett den samma under hela perioden 43 procent är män och 57 procent är kvinnor.

Behov

Mellan åren 2019-2022 beräknas enligt prognoserna antalet personer inom stadsdelsområdet som behöver äldreomsorg att öka med 150. Den prognostiserade ökningen avser 120 personer som är i behov av hemtjänstinsatser och 30 personer som är i behov av vård- och omsorgsboende. Detta är en ökning jämfört med föregående års prognos med 100 personer varav behovet av vård- och omsorgsboende har ökat med 30 platser.

	Faktiska äldreomsorgstagare	Prognos äldreomsorgstagare				
		2018 (sep)	2019	2020	2021	2022
Äldreomsorgstagare totalt	3 085	3 100	3 140	3 190	3 250	3 300
Därav 65-79 år	963	980	1 000	1 010	1 020	1 000
Därav 80-84 år	588	610	630	670	720	770
Därav 85- år	1 534	1 510	1 510	1 510	1 510	1 530

Källa: Swecos äldreomsorgsprognos 2018 – Framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2019-2040

Verksamheten

Framtidens äldre är generellt friskare, lever längre, ställer högre krav och har större ekonomiska resurser och tillgångar än tidigare generationer samtidigt som det finns grupper med stort behov av vård och omsorg. Ökningen av antalet äldre de närmaste åren förutsätter en god framförhållning, samverkan samt dimensionering av resurser för att kunna möta behoven av vård- och omsorg.

Våren 2018 togs driften av Bergsunds vård och omsorgsboende över av stadsdelsförvaltningen med anledning av att entreprenören, Temabo AB, fått avslag på sin tillståndsansökan från inspektionen för vård- och omsorg (IVO). A&O Ansvar och Omsorg AB förvärvade den 19 november 2018 Temabo AB. A&O väntar nu på besked om sin tillståndsansökan gällande driften av Bergsunds vård- och omsorgsboende. En ny upphandling av Guldbrollöshemmets vård- och omsorgsboende sker under våren 2019 och driften av Magdalenagårdens vård- och omsorgsboende kommer under hösten 2019 att gå över till Södermalms stadsdelsförvaltning.

Verksamheten gör bedömningen att gruppen äldre med psykosociala problem, missbruk och hemlöshet ökar. En viss ökning ses även bland yngre äldre som drabbats av stroke eller demenssjukdom. Behovet av kompetenshöjande insatser för personalen ökar och en utmaning är bristen på specialistutbildade sjuksköterskor och omsorgspersonal med gymnasial vård- och omsorgsutbildning.

Prioriteringar kommande år

Verksamheten

Äldreomsorgen är inriktad på att ge äldre stöd och insatser av god kvalitet, så att de kan leva och bo självständigt i sitt eget hem så länge som möjligt. Detta ställer höga krav på en fortsatt kvalitetsutveckling av hemtjänsten. Ett prioriterat område är att öka inflytandet för den äldre genom att öka personalkontinuiteten, förbättra samverkan runt den äldres behov samt öka flexibiliteten för att tillmötesgå den äldres behov och önskemål inom ramen för biståndsbeslutet. Verksamheten kommer börja arbeta enligt arbetsmodellen "Tryggt mottagande i hemmet." Det innebär att ett team av undersköterskor besöker den äldre på sjukhuset och sedan möter upp den äldre i hemmet när hen skrivs ut från sjukhuset eller kommer hem från korttidsboende.

Förebyggande och hälsofrämjande insatser är ett viktigt område som spelar en stor roll för ett friskare åldrande. En del av det hälsofrämjande arbetet är att kvalitetsutveckla mat och

måltider. Verksamheten kommer att rekrytera en kock/utbildare med erfarenhet från äldreomsorgen som, tillsammans med dietist, kan hålla i utbildningar och skapa menyer med rätt näringsvärden samt stötta verksamheterna i arbetet med att utveckla maten och måltiderna.

Verksamheten skapar förutsättningar för en äldreomsorg av god kvalitet genom att ha dialog med den äldre och genom att möta varje äldre och anhörig på ett respektfullt och trevligt sätt. Den äldre ska ha huvudrollen i sitt eget liv. Utgångspunkten är alltid den enskildes behov och önskemål. Arbetet för en mer personcentrerad äldreomsorg kommer att intensifieras under perioden. Ett prioriterat område är att ge kvinnor och män en likvärdig äldreomsorg utifrån individuella behov. Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra biståndsbedömningen.

Verksamheten fortsätter arbetet med äldre med psykisk ohälsa, missbruk och hemlöshet genom att biståndshandläggare arbetar med målgruppen. De har färre ärendeantal än andra biståndshandläggare så att de därmed har mer tid till motiverande arbete och att underlätta samverkan med berörda enheter.

För att kunna utveckla kvaliteten i verksamheten använder förvaltningen resultaten från brukarundersökningar, individuppföljningar, verksamhetsuppföljningar och kvalitetsobservationer. Resultaten av uppföljningarna ska vara så lättillgängliga att de kan användas av den äldre och dennes anhöriga vid valet av utförare.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer

Anpassade bostäder för personer med funktionsnedsättning

Nya bostäder anpassade för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL kommer att färdigställas tidigast år 2022. Förvaltningen anmäler intresse i lämpliga kommande byggprojekt. Det statliga bostadsbidraget räcker inte till för hyrorna i nyproduktion utan därför måste även kommunalt bostadsbidrag användas.

Personlig assistans

Försäkringskassan i Stockholm har under en tid uppmärksammat att antalet ansökningar om assistansersättning stadigt ökar. Ökningen syns främst i Stockholm och inte i övriga delar av landet. Försäkringskassan kan inte utskilja någon specifik orsak förutom att det verkar vara så att det är personer som tidigare fått avslag som söker på nytt.

Försäkringskassans restriktivare tolkning vid ny- och omprövning av ärenden om personlig assistans kan medföra att den enskilde inte längre bedöms ha rätt till assistansersättning. Istället kan den enskilde ansöka om insatser enligt LSS eller SoL som finansieras av kommunen. En ytterligare konsekvens av detta kan bli att barn och unga inte får tillräckliga insatser i eget hem enligt LSS och SoL och att efterfrågan på bostad med särskild service för barn och unga ökar. Staden bör även följa upp kostnadsutvecklingen gällande handläggingskostnader.

Översyn av insatser enligt LSS

LSS-utredningen har lämnat ett betänkande "Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen" och föreslår en ny lag: lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Utredningen föreslår att den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2022.

Förvaltningen har i nuläget svårt att bedöma hur verksamheten kan komma att påverkas.

Tillgänglighet

Flera av förvaltningens verksamheter är inrymda i gamla fastigheter vilket innebär att de är svårtillgängliga för brukarna. Att tillgänglighetsanpassa dessa verksamheter kan medföra stora kostnader och i vissa fall går det inte att tillgänglighetsanpassa dem. Verksamheterna behöver då flyttas till fastigheter som är mer tillgängliga och ofta till en högre hyreskostnad.

Webbtillgänglighetsdirektivet trädde i kraft 23 september 2018. Detta innebär strängare krav på att den informationen som Stockholms stad publicerar ska vara tillgängligt för alla.

Daglig verksamhet

Förvaltningen ser att allt fler av de personer som bor i gruppboende (LSS) lever längre. Vid fyllda 67 år får de inte ha kvar sin sysselsättning i dagliga verksamhet utan är kvar i sin bostad hela dygnet. Detta ställer krav på en annan personaltäthet, vilket förvaltningen inte har kostnadstäckning för.

Prioriteringar kommande år

Förvaltningen ser ett behov av att fortsätta prioritera arbetet med att utveckla bemötandet och öka brukarnas delaktighet i insatsernas utformning. Verksamheterna utvecklar användandet av digitala verktyg och stödjer brukarna i användandet av digital teknik.

Daglig verksamhet

Förvaltningen ser ett ökat behov av att arbeta med att stötta deltagare i daglig verksamhet för att underlätta övergången till studier, praktikplats eller arbete.

Tillgänglighet

Förvaltningen behöver se över tillgängligheten i verksamheternas lokaler, inom exempelvis förskolan, fritidsverksamheten och sysselsättningsverksamheterna samt följa upp de tillgänglighetsinventeringar som gjorts och åtgärda enkelt avhjälpta hinder.

I arbetet med webbtillgänglighetsdirektivet kommer Södermalms stadsdelsförvaltning att arbeta med bland annat klarspråk, att texta rörligt material och att tillgängliggöra PDF:er och liknande dokument.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer

Barn och ungdomar

Prognosen visar att antalet 0-19 åringar kommer att öka under perioden 2019-2023 med 565 personer. Åldersgruppen 0-12 år prognostiseras att minska med 467 barn. Ökningen sker i åldersgruppen 13-19 år där antalet beräknas öka med 1 031 ungdomar. Det ökande antalet 13-19 åringar kan komma att innebära ökad efterfrågan av förvaltningens verksamheter. En utmaning blir att tillmötesgå det ökade behovet.

Prognos barn och ungdomar 0-19 år					
Ålder och kön	2019	2020	2021	2022	2023
0-12 år					

Prognos barn och ungdomar 0-19 år					
Flickor	7 940	7 953	7 874	7 806	7 726
Pojkar	8 363	8 372	8 268	8 206	8 110
Totalt	16 303	16 325	16 142	16 012	15 836
13-19 år					
Flickor	3 517	3 655	3 787	3 889	3 972
Pojkar	3 641	3 815	3 998	4 094	4 217
Totalt	7 158	7 470	7 785	7 983	8 189
0-19 år					
Flickor	11 456	11 609	11 661	11 695	11 698
Pojkar	12 004	12 187	12 266	12 300	12 328
Totalt	23 461	23 796	23 927	23 995	24 026

Källa: Sweco AB, Befolkningsprognos 2018

Antalet orosanmälningar gällande barn och unga ökar kontinuerligt. Anmälningsorsaken är främst vårdnadshavarens missbruk, psykisk ohälsa och olika former av våld inom familjen. Ärendena bedöms som alltmer komplexa. Det flyttar in fler barnfamiljer till stadsdelsområdet vilket kan medföra att anmälningarna ytterligare ökar.

Vuxna och arbete mot hemlöshet

Förvaltningen bedömer att personer med samsjuklighet, det vill säga personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa eller annan funktionsnedsättning, kommer att öka och ha behov av socialtjänstens insatser.

Bostadsfrågan är fortsatt en stor utmaning. Behovet av lågtröskelboenden, boenden med en acceptans för en persons pågående missbruk av alkohol eller droger, är fortsatt stort. Förvaltningen ser ett särskilt behov av fler boenden för kvinnor med missbruk.

Trygghets- och brottsförebyggande arbete

Den senaste trygghetsmätningen som genomfördes 2017 visar att antalet brott minskar medan oron för att utsättas för brott ökar i stadsdelsområdet. Det är fler män än kvinnor som utsätts för brott medan det är fler kvinnor som är oroliga för att utsättas för brott. Senaste medborgarundersökningen som genomfördes 2018 visar däremot att den upplevda tryggheten på Södermalm har ökat jämfört med föregående år, såväl bland kvinnor som bland män. Förvaltningen kommer tillsammans med polis att kommunicera gemensamma trygghetsskapande åtgärder i sociala medier i syfte att ytterligare öka tryggheten hos södermalmsborna.

Extremistmiljöerna växer i Sverige och i Stockholm. De kunskapshöjande åtgärder som nu genomförs i staden kan förväntas generera ökad förmåga att se och identifiera de problem som finns.

Boende och arbete för etableringsfamiljer

På Södermalm finns två stora genomgångsboenden. Det är en utmaning för de familjer som bor i genomgångsboendena på Södermalm att hitta annat varaktigt boende och arbete/försörjning.

Våld i nära relationer

Antalet våldsutsatta uppmärksammas i allt större utsträckning. Den lagändring som gjorts gällande när utredning ska inledas angående barn som upplevt våld har medfört en ökning av dessa ärenden.

Bristen på bostäder kan vara ett hinder för våldsutsatta att lämna våldsutövaren.

Prioriteringar kommande år

Förvaltningen fortsätter arbetet med en långsiktig strategi för att utforma en verksamhet som utgår från den enskildes behov med fokus på en sammanhållen socialtjänst. Invånarna inom stadsdelsområdet ska erbjudas samordnat stöd. Socialtjänsten ska utvecklas i samråd med invånarna genom brukardelaktighet och inflytande.

Förebyggande arbete med barn och ungdomar

Förvaltningens förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och ungdomar behöver fortsätta att prioriteras för att minska antalet ungdomar som börjar med droger och kriminalitet. Förvaltningen stärker tillsammans med lokalpolisen det socialpreventiva arbetet genom ett särskilt fokus på insatser för att minska narkotikaanvändningen bland ungdomar. Narkotikaanvändningen ökar bland flickor inom stadsdelsområdet, det visar bland annat Stockholmsenkäten. Förvaltningen behöver utveckla det uppsökande arbetet för att upptäcka och nå dessa flickor.

Det kommer att ske en fortsatt satsning på och utveckling av förebyggande samarbetssamtal med föräldrar i konflikt. Förebyggande samarbetssamtal minskar antalet vårdnadsutredningar som tingsrätten ålägger förvaltningen.

Det finns ett fortsatt behov av att arbeta med barn och ungdomar som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Dessa barn och ungdomar har många gånger en komplex problematik och det finns behov av samordnade insatser med skolan och barn- och ungdomspsykiatri. Barn och ungdomar med skolproblematik behöver fortsätta att uppmärksammas. Tillgång till alternativa skolformer behöver ses över i staden. Förvaltningen ser det som värdefullt att utvecklingen och arbetet med samordnade individuella planer (SIP) fortsätter.

Förvaltningen ser ett ökat behov av samordnade insatser från socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri för barn och unga med psykisk ohälsa. Södermalms ungdomsmottagning har under de senaste åren haft högt besöksstryck vad gäller ungdomar med psykisk ohälsa. De vanligaste orsakerna till kontakt med kurator på Södermalms ungdomsmottagning är oro/ångest, nedstämdhet och dålig självkänsla. Det är av stor betydelse att barn och unga med psykisk ohälsa i större omfattning får stöd från region Stockholms barn- och ungdomspsykiatri.

Trygghets- och brottsförebyggande arbete

Förvaltningen samverkar i trygghetsarbetet med lokalpolisen som ansvarar för ordningsfrågorna och förvaltningen ansvarar för socialtjänstfrågorna. Förvaltningen kommer genom platsamverkan vara med och utveckla Medborgarplatsen. Arbetet innebär att tillsammans med polis, lokala näringslivet, fastighetsägare, civilsamhället med flera utveckla trygghetsskapande, brottsförebyggande och trivselskapande åtgärder på och runt Medborgarplatsen.

Vuxna och arbete mot hemlöshet

Det behöver utvecklas en större flexibilitet i det stöd som erbjuds målgruppen och insatserna behöver ges med en större anpassning till individens behov. Samarbetet med region Stockholms psykiatri och sjukvård behöver förbättras.

Förvaltningen behöver fortsatt utveckla metoder och integrerade insatser där personens hela livssituation blir hållbar genom att kombinera ett varaktigt boende och en meningsfull sysselsättning.

Förebyggande insatser och upptäckt av spelmissbruk hos personer som redan är aktuella för andra insatser inom socialtjänsten behöver fortsatt utvecklas.

Förvaltningen fortsätter att arbeta aktivt med boendefrågor, inom både beställar- och utförarenheter i syfte att motverka hemlöshet.

Boende och arbete för etableringsfamiljer

Långsiktiga boendelösningar behövs för de nyanlända som bor på genomgångsboendena Vintertullen och Tanto. En prioriterad fråga är förvaltningens arbete att stötta nyanlända att under såväl som efter etableringstiden komma ut på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i samhällslivet. Förvaltningen har fått projektmedel från länsstyrelsen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna Skarpnäck och Skärholmen för ”Förstärkt bostadsvägledning för nyanlända”. Projektmedlen sträcker sig fram till våren 2020. Övrig finansiering av projekt Vintertullen och Tanto sker med hjälp av de statliga medel från Migrationsverket som följer med varje nyanländ person som bosätter sig i stadsdelsområdet. Förvaltningen gör bedömningen att dessa medel kan finansiera projektet de närmsta två åren under planperioden, därefter är finansiering oklar beroende på hur många nyanlända som anvisas och flyttar till stadsdelsområdet.

Våld i nära relationer

Arbetet med stödinsatser för våldsutsatta och våldsutövare kommer fortsatt utvecklas genom innerstadens relationsvåldscentrum. Även arbetet med att upptäcka och motivera våldsutövare till insatser för att bryta sitt beteende behöver fortsatt utvecklas. Relationsvåldscentrum innerstaden (RVCI) kommer utifrån uppdrag i fullmäktiges budget, eventuellt ha insatser för barn framöver vilket kan innebära ökade personal- och lokalkostnader.

Förvaltningen behöver utveckla det våldspreventiva arbetet bland annat genom samverkan mellan socialtjänst, förskola och skola. Förvaltningen fortsätter utveckla det våldspreventiva arbetet genom samverkan mellan socialtjänst och förskola.

Insatser inom socialpsykiatri

Samordningen av resurser ska fortsätta att förbättras såväl inom förvaltningen som i samarbetet med regionens psykiatri och beroendevård. Att kunna erbjuda arbetsrehabiliterande insatser för målgruppen är ett utvecklingsområde. Förvaltningen ser ett behov av att hitta hemmaplanlösningar för personer med komplexa vårdbehov som idag är placerade på HVB-boende. Boendestödet fortsätter att individanpassas och förvaltningen fortsätter att utveckla integrerade stödinsatser riktade till personer med komplexa vårdbehov

Personer med missbruksproblematik och/eller psykisk ohälsa behöver göras mer delaktiga i de verksamheter som riktar sig till dem genom att staden exempelvis stödjer brukarorganisationernas deltagande i brukarråd och brukarrevisioner.

Kompetensförsörjning och ledarförsörjning

Texten nedan gäller alla verksamhetsområden inom sociala avdelningen.

Förvaltningen ser att det är svårt att rekrytera mellanchefer med särskild kompetens till socialtjänsten. Under kommande år behöver förvaltningen tydliggöra karriärvägar och identifiera medarbetare med potential att axla ett chefsuppdrag. För att säkra ledarförsörjningen är det därför viktigt att staden utvecklar ledarskapsprogram för framtida ledare. För att attrahera framtida medarbetare kommer en strategi tas fram för hur förvaltningens verksamheter bättre ska kunna ta emot socionomstudenter.

Att rekrytera och behålla erfarna socialsekreterare och biståndshandläggare har varit en stor utmaning för verksamheterna. Stockholm stads gemensamma handlingsplan för socialsekreterare och biståndshandläggare har utgjort grunden för verksamhetens arbete med att utveckla och förbättra arbetsituationen. Personalomsättningen bland socialsekreterare har blivit stabilare och det har blivit lättare att rekrytera socionomer.

Det är en fortsatt jämställdhetsutmaning att få en jämnare könsfördelning i verksamheterna.

Det finns ett behov av digital utveckling och att övergå i ett mer digitalt arbetssätt.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer

Stadsdelsområdet har ett hundratal parker vilka är populära och viktiga ur rekreationssynpunkt för boende och besökare. De utgör det gröna vardagsrummet och den naturliga mötesplatsen för medborgarna. Parkerna har också stor betydelse för stadsmiljön, både som grön och luftrenande lunga i stenstaden och som bidrag till stadens skönhetsvärden.

I översiktsplanen planerar staden för byggandet av 140 000 nya bostäder till år 2030. En ökande befolkning ger ett större tryck på Södermalms parker genom fler boende och fler besökare. Sammantaget skapar detta ett behov av att utveckla parkerna på ett långsiktigt hållbart sätt och att de ska kunna erbjuda en variation av rekreativsmöjligheter som passar olika kategorier av människor.

För att parkerna ska upprätthålla en god standard över tid är det angeläget att stadens fördelningsnyckel till stadsmiljöverksamheten anpassas till de senaste årens ökande nyttjande av parkerna, till exempel av förskolor och skolor som saknar egen gård och då istället använder parkerna för detta. I dessa parker behövs ett tätare underhållsintervall än normalt vilket innebär högre kostnader.

För att kunna sköta naturreservaten utifrån de fördjupade skötselplanerna som finns framtagna är förvaltningen beroende av att sökta medel tilldelas för detta ändamål. Det ger osäkerhet både vad gäller insatser på kort sikt samt för den långsiktiga planeringen. Förvaltningen förordar att tilldelning av de särskilda medel som krävs för skötseln av naturreservat istället inkluderas i fördelningsnyckeln. Vad gäller reservatet på Årsta holmar befarar förvaltningen att mer resurser kommer att krävas kontinuerligt för att kunna hålla holmarna fria från illegalt ankrade båtar och bosättningar som kan utgöra otrygghet och fara för de naturvärden som finns på holmarna.

Även strandbaden kräver mer skötsel än ordinarie parkmark vilket innebär större driftskostnader än vad fördelningsnyckeln i dagsläget täcker. Skötseln av exempelvis områden

med ekträd kräver också större skötselinsatser vilket bör avspeglas i fördelningsnyckeln.

För att säkerställa kvaliteten i stadens drift och utveckling av parkerna anser förvaltningen att det är angeläget med en ökad samordning inom staden i samband med upphandling av parkdrift och parkinvesteringar. I dagsläget tar varje enskild stadsdelsnämnd fram egna förfrågningsunderlag vilket riskerar ge olika skötselnivåer och insatser i stadens parker.

För att förbättra uppföljningen av parkdriften avser förvaltningen att utveckla digitaliseringen inom verksamheten genom att ansluta förvaltningen till den för staden gemensamma driftportalen.

Prioriteringar kommande år

Renhållning

Den ökande befolkningen, samt att parkerna i allt större omfattning används för aktiviteter och evenemang av olika slag såsom olika motionslopp, musikevenemang och som festplats, bidrar till ett större slitage och en ökad nedskräpning i parkerna. Renhållningen av parkerna är därför fortsatt en viktig uppgift för verksamheten under kommande år. Nedskräpningen bidrar även till att platser kan upplevas som otrygga varför det är angeläget att hålla parkerna rena. Under perioden kommer upphandling av parkdriften att genomföras. I samband med denna kommer möjligheten att höja kvaliteten på renhållningen att ses över med ambitionen att hålla kostnaden inom befintlig ram.

Underhålls- och reinvesteringsbehov i parkerna

Parkerna i stadsdelsområdet utgör värdefulla tillgångar men kräver, på grund av det intensiva och alltmer frekventa nyttjandet, ökade resurser för drift och underhåll. Förvaltningen bedömer att en satsning på underhåll och reinvestering är ekonomiskt lönsam eftersom det förebygger kapitalförstöring och förlänger livslängden på parkanläggningarna.

Den nya parkplanen för Södermalm, som planeras beslutas under 2019, kommer att ligga till grund för förvaltningens arbete med att vårda, bevara och utveckla Södermalms parker under den kommande tioårsperioden.

Genomförande av tillgänglighetsåtgärder i enlighet med framtagna tillgänglighetsinventering är fortsatt prioriterat under perioden.

Ekosystemtjänsterna utvecklas

För att möta framtida klimatförändringar och bidra till att upprätthålla ett robust ekosystem kommer ekosystemtjänsterna utvecklas i stadsdelsområdets parker och grönområden. Detta kommer att ske genom förvaltning av värdefulla naturmiljöer, anläggande av ängsytor, främjande av bin och andra pollinatörer samt genom bättre omhändertagande av dagvatten.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer

Förvaltningen har under flera år haft en successiv minskning av antalet hushåll med ekonomiskt bistånd. Sedan hösten 2018 har antalet bidragshushåll ökat något. En del av ökningen förklaras med att fler hushåll som avslutat den tvååriga etableringsperioden, då ersättning utbetalas från Försäkringskassan, behöver söka ekonomiskt bistånd eftersom de inte har arbete och egna inkomster. Förutom dessa hushåll har förvaltningen också under

november och december fått ett antal nya bidragsärenden med anledning av den nya gymnasielagen. De nya bestämmelserna i lagen innebär att personer som fått avslag på sin asylansökan har kunnat söka uppehållstillstånd för gymnasiestudier.

Antalet bidragshushåll under perioden kommer fortsatt att påverkas av antalet nyanlända som skrivs ur etableringen, som inte har egen försörjning och därför är i behov av ekonomiskt bistånd.

Anhöriginvandring

Reglerna för anhöriginvandring till Sverige blir generösare från och med sommaren 2019 när rätten till familjeåterförening återinförs. Anhöriginvandring medför ofta behov av större bostad som inte kan tillgodose på egen hand, vilket i sin tur kan medföra ökade kostnader för förvaltningen avseende boendelösningar.

Prioriteringar kommande år

Förvaltningens projekt för förebyggande integrationsarbete där nyanlända kvinnor och män får stöd, rådgivning och samhällsvägledning under etableringstiden fortsätter och utvecklas. Fokus är att målgruppen ska hitta arbete och bostad. Särskilt kvinnor, som ofta står långt ifrån arbetsmarknaden, prioriteras. Förvaltningen kommer även fortsatt att utveckla arbetssätt för att stödja nyanlända efter etableringsperioden till arbete/självförsörjning och bostad. Särskild kompetens behövs för kvotflyktningmottagande eftersom målgruppen kommer direkt från utlandet.

Digitala arbetssätt behöver utvecklas för att öka servicen till personer som söker ekonomiskt bistånd.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsfaktorer

Arbetslösheten bedöms fortsatt låg de närmaste åren. Trenden att de som inte får arbete står allt längre från arbetsmarknaden fortsätter. Behovet av stöd hos målgruppen har ökat. Förvaltningens verksamhet för arbetsmarknadsinsatser erbjuder arbetsträning/praktik och olika typer av åtgärdsanställningar. Verksamheten har för närvarande cirka 110 platser. De flesta är placerade i Servicegruppen som utför uppdrag i förvaltningen såsom lokalvård, renhållning, snickeri/montering, målning, transporter/flyttar/catering/källsortering och skötsel av parkbänkar/staket/trappor/bryggor. Verksamhetens bokvård servar skolor och bibliotek med inplastning av skolmaterial/böcker.

Prioriteringar kommande år

Personer som fått Stockholmsjobb har svårt att komma vidare ut på den öppna arbetsmarknaden. Frågan behöver ses över i hela staden.

En prioriterad målgrupp under perioden är kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Förvaltningen kommer att fortsätta samarbetet med arbetsmarknadsförvaltningen för att arbeta fram metoder för målgruppen. En jämställdhetsutmaning är att öka möjligheterna för fler kvinnor att arbetsträna som en väg ut i egen försörjning.

Förvaltningen kommer erbjuda ungdomar feriejobb vid sommarlov, höstlov och jullov. Sommarjobb kommer i större utsträckning att erbjudas till unga nyanlända och unga personer

med funktionsnedsättning för att möjliggöra anknytning till arbetsmarknaden i ett tidigt skede.

2.9 Övrigt

Förvaltningen kommer under perioden verka för en kultur och ett förhållningssätt som främjar innovationer. Det innebär kunskap, riktning och systematik i utvecklingsarbetet. Innovationer har en viktig roll för att möta de utmaningar som verksamheterna står inför. För att skapa goda utvecklingsstrukturer för nytänkande i hela organisationen kommer förvaltningen att öka sin förmåga att styra, leda och följa upp förvaltningens digitaliseringsprojekt. Förvaltningen kommer även att ta fram en metod för att identifiera konkreta utvecklingsområden i verksamheterna och hitta effektiva lösningar utifrån digitaliseringens möjligheter.

Välfärdsteknik inom äldreomsorgen

Äldreomsorgen kommer att implementera välfärdsteknik och effektivisera arbetssätt med hjälp av digitala lösningar för att i ännu större utsträckning personcentrera vård och omsorg och utveckla kvaliteten i verksamheterna.

Modernisering av sociala system

Under planperioden kommer stadens sociala system inom socialtjänsten att moderniseras och nuvarande verksamhetssystem kommer att bytas ut. Ett mer modernt och anpassat verksamhetsstöd kommer att möjliggöra utökad brukardelaktighet, mer systematisk uppföljning av målgrupper och deras behov samt vara mer kostnadseffektiv än nuvarande system. Modernisering av sociala system kommer under implementering kräva utökade resurser för att utveckla ändamålsenliga arbetsformer i en ny digital miljö. Att byta ut systemen är ett omfattande arbete, både i pengar och i tid. Under åren som staden ställer om till de nya verksamhetssystemen kommer det att krävas stora utbildningsinsatser samt behov av projektorganisation för införandet.

Fortsatt utveckling av skolplattformen

I takt med införandet av skolplattformen i förskolan kommer behov av vidareutveckling av systemet kräva resurser.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Förvaltningen har en ekonomisk bruttoomslutning på cirka 2,8 miljarder kronor. I förvaltningen arbetar cirka 1 700 tillsvidareanställda medarbetare och personalkostnaderna utgör 37 procent av nämndens bruttokostnader vilket motsvarar cirka 1 034 mnkr. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 44 procent motsvarande cirka 1 230 mnkr och lokalkostnaderna på 8 procent motsvarande cirka 217 mnkr. Resterande 11 procent motsvarande cirka 300 mnkr och avser främst bidrag, livsmedel, förbrukningsmaterial och IT.

För att rustas för framtiden utvecklas allt fler digitala verktyg i staden, exempelvis GSIT 2.0, skolplattformen och modernisering av sociala system. De senaste åren har förvaltningens IT kostnad ökat kraftigt och vi ser en viss oro för att en allt större kostnad för IT inte kompenseras i budgeten.

Förskola

Befintliga lokaler får hyreshöjningar i samband med uppsägningar för omförhandling samt indexhöjningar. Nybyggnationerna av förskolor medför betydande ökade hyreskostnader. Flera förskolor har också stora behov av underhåll. För år 2018 uppgick den totala hyreskostnaden för förskoleverksamheten till cirka 75 mnkr, vilket är i stort sett på samma nivå som det budgeterade för år 2019. Under planeringsperioden beräknas ett flertal nybyggda förskolor att tas i drift och hyreskostnaden kommer då att öka. Det finns även en risk att lokalbeståndet inte hinner anpassas utifrån det minskade antalet barn och efterfrågan på platser. Detta i sin tur kan innebära att kostnaderna inte hinner anpassas.

Reimers specialförskola

Förskolan är en kommunövergripande verksamhet (KÖV) som har funnits sedan 1960-talet i landstingets regi. I samband med kommunaliseringen av omsorgen år 1995 tog förskolan över personalen från landstinget däribland sjukgymnast och arbetsterapeut. KÖV-anslaget för Reimers har inte förändrats sedan år 2014 vilket gör att nuvarande anslag inte är tillräckligt.

Bamse språkförskola

Bamse språkförskola är en kommunövergripande verksamhet (KÖV) som har funnits sedan 1986. Förskolan har ett avtal med Region Stockholm om tillhandahållande av logopedtjänster. Enligt avtalet finns en skyldighet att tillhandahålla både förskollärare och logopeder och hur många dessa ska vara. KÖV-anslaget för Bamse har inte förändrats sedan år 2015. Detta gör det svårt för förskolan att balansera ekonomiskt eftersom de i och med avtalet med landstinget inte har möjlighet att påverka antalet tjänster eller antal platser.

Äldreomsorg

Behovet av vård- och omsorgsboende kommer enligt Swecos prognos att öka under planperioden med 30 personer. Förvaltningens faktiska siffra på antal placerade i vård- och omsorgsboende år 2018 blev 798 personer (ett medel över året) och budget för år 2019 ligger på 795 personer. En plats på vård- och omsorgsboende kostar cirka 0,7 mnkr per år. En ökning med 30 personer innebär ökade kostnader med 21,0 mnkr.

Gruppen av äldre med psykosociala problem, missbruk och hemlöshet ökar. En viss ökning kan även ses bland yngre äldre som drabbats av stroke eller demenssjukdom. Med anledning av detta kommer även kostnaderna för denna målgrupp att öka under perioden.

Södermalms stadsdelsnämnd har under året 2015-2018 tilldelats statliga stimulansmedel om cirka 7,0 mnkr för ökad bemanning inom äldreomsorgen. Om stimulansmedlen upphör innebär detta att verksamheterna inte kan upprätthålla samma bemanning som tidigare.

Det planerade reviderade hyresavtalet med Micasa gällande särskilda boendeformer innebär ökade kostnader för förvaltningen avseende gemensamma ytor.

Äldreomsorgens verksamheter behöver effektivisera och säkra sina arbetsprocesser genom digitala lösningar och välfärdsteknik. Arbetet med implementeringen innebär ökade kostnader.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Utbyggnadstakten av bostäder för personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar ska öka enligt kommunfullmäktiges budget. Förvaltningen konstaterar att det är ett ekonomiskt risktagande att starta nya gruppboendestäder. Omkostnaderna är stora och

förvaltningen får inte kompensation för faktiska hyreskostnader. Trots detta finns planer på nya gruppboendestäder i kvarteret Persikan under de kommande åren. Förvaltningen föreslår ett ersättningssystem för höga hyror, liknade det förskolan har, för att öka incitamentet att starta nya gruppboendestäder.

Det finns även behov av boenden för både vuxna och ungdomar som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och som har mer komplexa behov. Det är svårt att hitta boenden för denna målgrupp inom befintliga avtal vilket medför att förvaltningen behöver köpa platser till höga kostnader utanför avtal vilket över tid påverkar en redan ansträngd budget. Demensboenden inom LSS saknas och förvaltningen kan inte verkställa beslut enligt LSS utan måste verkställa beslut enligt SoL och får på så vis inte kostnadstäckning för boendeinsatsen.

Fördelningsnycklar för personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen anser att de fördelningsnycklar för budgettilldelning som gäller det fasta anslaget inom verksamhetsområdet bör ses över. Fördelningsnycklarna bygger på fyra faktorer som grundar sig på beslut av Försäkringskassan eller Region Stockholm. Dessa faktorer speglar inte kommunens faktiska kostnader för målgruppen. Staden bör därför ta fram fördelningsnycklar som på ett bättre sätt tar hänsyn till de faktiska förhållanden som råder för kostnader som ska täckas av det fasta anslaget.

Personlig assistans

Försäkringskassans restriktivare tolkning vid ny- och omprövning av ärenden om personlig assistans kan medföra att den enskilde inte längre bedöms ha rätt till assistansersättning från Försäkringskassan. Istället kan den enskilde ansöka om insatser enligt LSS eller SoL som finansieras av kommunen. Detta kommer fortsatt få ekonomiska konsekvenser för verksamhetsområdet. Staden behöver se över ersättningssystemet för denna målgrupp.

Individ- och familjeomsorg

Inom socialpsykiatri har staden ett ersättningssystem med peng till privat och kommunalt driven verksamhet. Det finns även en schablonersättning för lokal- och verksamhetsyta. Förvaltningen anser att stadens schablonersättning för lokalyta inom socialpsykiatri är för låg för att täcka förvaltningens nuvarande hyra. Förvaltningen föreslår att staden ser över schablonersättningen för lokal- och verksamhetsyta inom socialpsykiatri för att den bättre ska överensstämma med de verkliga hyrorna.

Våld i nära relationer

Förvaltningen driver i samverkan med övriga innerstadsdelar relationsvåldscentrum i innerstaden (RVCI). För att arbeta systematiskt med att förebygga, upptäcka, ge insatser och följa upp insatser till målgruppen anser förvaltningen att verksamheten ska fortsätta att tilldelas medel.

Nyanlända

Under år 2016 hade cirka 630 nyanlända personer folkbokförts inom Södermalms stadsdelsområde. Av dessa bor flertalet på Vintertullen och i modulhusen i Tanto. De boendes etableringsersättning från Försäkringskassan sträcker sig över två år. Om de därefter saknar egen försörjning kan de söka ekonomiskt bistånd. I förvaltningens initiala kontakt med de nyanlända personerna på Vintertullen framkommer att en stor del av de boende har kort tid

kvar av sin etableringsperiod. Dessa personer har inte kommit ut i försörjning eller hittat varaktigt boende. Trots förvaltningens och stadens ansträngningar för att lösa försörjnings- och boendesituation finns en oro för hur detta ska lösas under de kommande åren samt vilka ekonomiska konsekvenser detta får i form av ökat antal bidragshushåll.

Andelen kvotflyktingar som anvisas till Stockholms stad kan komma att öka. Detta i sin tur kommer att påverka kostnadsutvecklingen för bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS.

Ensamkommande flyktingbarn

Från och med den 1 juli 2017 införde Migrationsverket ett nytt ersättningssystem till kommunerna för placeringskostnader av ensamkommande flyktingbarn. I dagsläget finns inte tillräckligt med upphandlande boenden som har dygnspriser som motsvarar det belopp som erhålls. Det är därför angeläget att staden upphandlar boenden där dygnskostnaden ligger i nivå med ersättningssystemet.

Ekonomiskt bistånd

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd de kommande åren är svåra att prognostisera och förvaltningen kommer därför följa kostnadsutvecklingen noggrant. Nyanlända som inte har egen försörjning eller annan sysselsättning (till exempel anställning med extratjänst) fortsätter i normalfallet inom Arbetsförmedlingens jobb- och utvecklingsgaranti, som erbjuder insatser enligt en individuell planering. Under tiden får personen aktivitetsersättning som generellt är lägre än etableringsersättningen. Beroende på boendekostnader, familjesituation och andra eventuella inkomster (barnbidrag, maka/makes inkomst med mera), kan det uppstå behov av kompletterande ekonomiskt bistånd.

Stadsmiljö

Stadens befolkning ökar i snabb takt. Nya parker anläggs i exploateringsområden och äldre parker behöver utvecklas för nya behov. Detta medför ökade investeringskostnader samt ökade kostnader för parkdriften. Parkanläggningarna och framför allt lekparkerna slits ner snabbare, vilket kräver kortare intervaller mellan upprustningstillfällena. Detta är särskilt påtagligt i innerstaden där parkytorna är begränsade. För att undvika kapitalförstöring och kunna behålla välskötta parker bör stadens samlade budget för parkdrift anpassas då befolkning, parkytor, kostnader för parkdriften och krav på parkerna ökar.

Det är angeläget att stadens fördelningsnyckel till stadsmiljöverksamheten anpassas till de senaste årens ökande nyttjande av parkerna, till exempel av förskolor och skolor som saknar egen gård och då istället använder parkerna för detta.

3.2 Investeringar

Mnkr	Prognos 2019	2020	2021	2022
Större parkinvesteringar	6,3	6,0	7,0	5,5
Mindre parkinvesteringar	9,7	9,7	9,7	9,7
Reinvesteringar	9,1	4,0	3,0	9,0
Klimatinvesteringar	2,3	6,0	6,0	6,0
Trygghetsinvesteringar	3,4	0,0	0,0	0,0

Mnkr	Prognos 2019	2020	2021	2022
Inventarier och maskiner	10,0	5,0	5,0	5,0
Totalt	40,8	30,7	30,7	35,2

Nämnden ansöker årligen om investeringsmedel avseende större parkupprustningsprojekt hos kommunfullmäktige. I tabellen ovan redovisas de investeringsprojekt som prognostiseras för år 2019. För år 2019 ingår även begärd ombudgetering av medel för Björns trädgård och Rosendahl mindre som gjordes i samband med verksamhetsberättelsen för år 2018.

Stadsdelsnämnden har under våren 2019 ansökt om medel för perioden 2020-2022 för ett antal större parkprojekt. De sökta projekten för år 2020 är Sickla park, Solrosparken och Tantolunden samt för reinvesteringar. För år 2021 har sökts för projekten Sickla park, Solrosparken, Tantolunden och Vitabergsparken samt för reinvesteringar. För år 2022 har också sökts för projekten Tantolunden och Vitabergsparken samt för reinvesteringar. Under hösten 2019 beslutar kommunfullmäktige om tilldelningen av medel för stora parkinvesteringar för perioden 2020-2022.

De mindre investeringsmedel som stadsdelsnämnden varje år tilldelas utifrån fördelningsnyckeln, kommer att användas för mindre parkupprustningar vilka beslutas i samband med kommande års verksamhetsplaner.

Eftersom det finns en betydande risk för att projektering, upphandling och genomförande i samband med större parkinvesteringar försenas mot ursprunglig tidplan, är det av stor vikt att det ges möjlighet att kunna överföra medel som inte förbrukats under det aktuella året till nästkommande år. Om en överföring av kvarvarande medel inte kan göras innebär det en risk för att uppstartade projekt med upphandlad entreprenör inte kan slutföras. Det kan leda till skadeståndsanspråk samt förgäveskostnader för redan utförd planering och projektering. Ett annat alternativ är att ta medel från andra inplanerade projekt som därmed inte kan genomföras.

För närvarande görs en översyn av inventarier på de olika vård- och omsorgboendena. Detta för att säkerställa att standarden är likvärdig. De närmaste åren kommer kostnaderna för inköp av inventarier att öka vilket innebär ett större investeringsbehov.

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Inledning

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och för avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.

Förvaltningens inhyrning av lokaler och bostäder inom stadsdelsområdet utgörs till största del av hyresavtal med privata aktörer, till exempel många bostadsrättsföreningar. Det innebär en större osäkerhet gällande långsiktig lokalplanering samt rådighet och tillgång till lokalerna på lång sikt.

Äldrenämnden samordnar den årliga revideringen av stadens äldreboendeplan och lämnar förslag till kommunstyrelsen. Socialnämnden kommer under året att redovisa ett för staden samlat planeringsärende avseende behovet och utbyggnaden av omsorgslägenheter baserat på

underlag från nämnderna. Med hänvisning till detta och i enlighet med anvisningarna redovisar inte nämndens lokalförsörjningsplan uppgifter som berör äldreboendeplaneringen respektive planeringen för nya omsorgsboenden.

Förskola

Förvaltningen analyserar fortlöpande balansen mellan efterfrågan på förskoleplatser och tillgängliga lokaler.

4.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskola

Andelen barn i åldersgruppen 1-5 år minskar och prognostiseras att fortsätta minska under de närmaste åren. Först kring år 2024 visar prognoserna att antalet barn börjar öka något för att år 2027 åter minska. Av förskolebarnen inom stadsdelsområdet är cirka hälften inskrivna på kommunalt drivna förskolor och hälften på fristående förskolor. Södermalm är det stadsdelsområde som har störst andel fristående förskolor. Förvaltningen analyserar fortlöpande balansen mellan efterfrågan på förskoleplatser och tillgängliga lokaler.

Prognos behov av förskola, barn 1-5 år					
	2019	2020	2021	2022	2023
Prognos totalt antal barn 1-5 år i stadsdelsområdet	6 403	6 281	6 173	6 098	6 086
Förväntat antal barn i förskola oavsett driftsform (98 %)	6 275	6 156	6 050	5 976	5 965
Om det förväntade antalet barn i kommunal förskola är 50 procent	3 138	3 078	3 025	2 988	2 983
Om det förväntade antalet barn i kommunala förskolor är 48 procent	3 012	2 955	2 904	2 869	2 863

Källa: Swecos befolkningsprognos år 2018 och förvaltningens uträkning

Barn, kultur och fritid

Det finns ett behov av att rusta de befintliga parklekarna då många av dessa är 40-50 år gamla. Det gäller såväl parklekarnas inomhus- som utomhusmiljö. Flera skolor och förskolor inom stadsdelsområdet använder parklekarna som komplement till den egna utemiljön. Detta leder till att parklekarna utsätts för stort slitage. En upprustning av parklekarnas lokaler kommer att innebära höjda hyreskostnader. Dialog kommer inledas med fastighetskontoret.

Gällande fritidsgårdarna inom stadsdelsområdet är det ett generellt problem att flera av dessa lokaler visar på brister då det gäller tillgängligheten. Totalt finns inom stadsdelsområdet sex fritidsgårdar varav två drivs i egen regi, en av extern driftentreprenör samt tre hemgårdar.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Förvaltningen planerar inga nya boenden för målgruppen inom socialpsykiatrin.

Då det gäller försöks- och träningslägenheter (FoT-lägenheter) finns ett fortsatt behov av denna typ av lägenheter inom stadsdelsområdet, dock råder i nuläget ingen kösituation. Dessa bostäder förmedlas via bostadsförmedlingen till samtliga stadsdelsnämnder. Det pågår en översyn och revidering avseende stadens riktlinjer för FoT-lägenheter bland annat rörande vilka målgrupper som ska kunna omfattas av FoT.

4.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskola

Inom förvaltningens förskoleverksamhet finns 47 förskolor och två kommunövergripande specialförskolor. Förskolorna är indelade i fem förskoleområden och en resursenhet som vart och ett leds av en förskolechef.

Förvaltningen har cirka 3 200 förskoleplatser exklusive de två kommunövergripande specialförskolor. Målet är att alla förskolelokaler används fullt ut där det är möjligt och där inte teknisk begränsning som ventilation begränsar. Antalet inskrivna barn i förskolan varierar under året. Det är fler barn inskrivna på förskolan under våren än under hösten. Det ställer höga krav på en flexibel organisation och en effektiv lokalanvändning inom respektive förskola.

Förvaltningen arbetar kontinuerligt för att de totala lokalresurserna ska användas på bästa sätt. Vid minskat behov avvecklas lokaler baserat på funktionalitet och lokalkostnader. I samband med planerad och pågående bostadsproduktion i stadsdelsområdet planeras för sju nybyggda förskolor med sammanlagt cirka 713 platser. Samtidigt planerar förvaltningen att avveckla 360 platser i förskolor där hyreskontrakt sagts upp av hyresvärden eller har tillfälliga bygglov. Därutöver behöver det ske ytterligare anpassningar av lokalkapaciteten i förhållande till antalet barn inom förvaltningens förskoleverksamhet.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Under perioden planerar förvaltningen att se över inriktningen för alla befintliga dagliga verksamheter i egen regi. Det är ett visst överskott på platser.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

I dagsläget finns det två boenden för personer med psykiska funktionsnedsättningar samt en dagverksamhet för personer under 65 år med demenssjukdom, båda drivs i egen regi. De två boenden som idag finns i stadsdelsområdet är Kulltorps stödboende samt Hammarby sjöstads stödboende. Förvaltningen genomför en granskning av Kulltorps stödboende för att undersöka möjligheterna till en eventuell förändring av verksamhetens inriktning för att bättre möta behovet hos målgruppen..

Förvaltningen har utökat antal platser avseende dagverksamhet för målgruppen personer med demenssjukdom som är under 65 år. Under år 2018 öppnade Klubb Tanto för denna målgrupp.

Stadsdelsnämnden har i nuläget 107 försöks- och träningslägenheter, vilket är en minskning jämfört med föregående år. Prognosen är att tillgången till lägenheter motsvarar behovet.

4.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskola

Sju nybyggda förskolor planeras under perioden. Treförskolor med tillfälliga bygglov i paviljonger och en befintlig förskola kommer att avvecklas. De förskolelokaler med tillfälliga bygglov som kommer att avvecklas under perioden är förskolorna Storseglet, Sjötomten och en paviljongbyggnad tillhörande förskolan Tullstugan. Den befintliga förskolan på Urvädersgränd avvecklas då bostadsrättsföreningen har sagt upp hyreskontraktet. Förskolan flyttar till nybyggda lokaler intill Rosenlundsparken.

Planerade förskoleplatser i nyproduktion under år 2020-2022

Objekt/Gatuadress	Area kvm	Antal förskoleplatser	Planerad inflytt
Vågdalen (fd Lugnet)	714	85	dec -19
Kvarteret Godsvagnen	1 124	110	aug -20
Fsk Rosenlundsparken	961	110	feb -20
Kvarteret Påsen	762	85	juni -21
Fsk Kastanjen	1 014	123	aug -21
Kvarteret Persikan Svenska Bostäder	1 070	120	-22
Kvarteret Persikan Stockholms hem	623	80	-22
Totalt	6 268	713	

Förslag på avveckling av förskolor under år 2020-2022

Objekt/Gatuadress	Area kvm	Antal förskoleplatser	Inskrivna barn 2019 02 28	Anledning till avveckling
Urvädersgränd Finska Fsk	503	51	41	Uppsagt kontrakt
Östgötagatan Fsk Tullstugan, tillfälliga paviljongen	250	30	30	Tillfälligt bygglov
Textilgatan, Fsk Sjötomten	1040	104	96	Tillfälligt bygglov
Henriksdalsallén Fsk Storseglet	1750	175	150	Tillfälligt bygglov
Totalt	3 543	360	317	

Dialog förs internt på förvaltningen och med utbildningsförvaltningen för att undersöka om det finns intresse att ta över någon av de förskolelokaler eller aktuell fastighetsmark där förvaltningen planerar att avveckla verksamheten. Denna dialog förs även i SAMS-grupperna som leds av kommunstyrelsen. (Samordnad grundskoleplanering i Stockholm).

Utbildningsförvaltningen är i behov av lokaler i Hammarbysjöstad och förvaltningen har en förskola inrymd i Sjöstadsskolan. Denna lokal kommer under perioden eventuellt gå över till utbildningsförvaltningen. Förvaltningen kommer att under planeringsperioden behöva anpassa lokalbeståndet efter efterfrågan och kan i dagsläget inte presentera vilka förskolor som är berörda.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Aktivitetshuset på Maria Trappgränd driver verksamhet avsedd för personer med psykisk funktionsnedsättning. Fastigheten ägs av Stadsholmen AB. Lokalerna har ett stort underhållsbehov och är inte anpassade till dagens krav och behov avseende till exempel tillgänglighet. Förvaltningen kommer, utifrån nämndens uppdrag, att flytta verksamheten till lokaler lämpliga för verksamheten. Flytten är planerad till år 2020.

4.5 Kostnadsutveckling

Förvaltningen vill påpeka att det generellt är svårt att hitta lämpliga verksamhetslokaler som uppfyller dagens ställda krav till rimliga kostnader. Marknadspriset för lokaler och bostäder inom stadsdelsområdet, men även inom samtliga innerstadsstadsdelar, ligger generellt högt vilket påverkar förvaltningens totala hyreskostnader.

Förskola

Befintliga förskolelokaler får hyreshöjningar i samband med uppsägningar för omförhandling och indexhöjningar. Nybyggnationerna av förskolor medför ökade hyreskostnader för nämnden. Flera förskolor har behov av underhåll. Budget för hyreskostnader för år 2019 är i stort sett på samma nivå som för år 2018. Under planeringsperioden kommer sju nybyggda förskolor att tas i drift och hyreskostnaderna kommer att öka. De nybyggda förskolorna kommer företrädesvis ersätta förskolor med tillfälligt bygglov.

Det finns även en risk att lokalbeståndet inte hinner anpassas utifrån det minskade barnantalet och efterfrågan på platser .

4.6 Effektiviseringsmöjligheter

Förvaltningen ser fortlöpande över möjligheterna att effektivisera lokalytorna och minska totalkostnaderna.

4.7 Övrigt

Administrativa lokaler

I anvisningarna för lokalförsörjningsplanen 2020-2022 anges särskilt att respektive nämnd ska redovisa vilka administrativa lokaler som förvaltningen disponerar samt uppgift om area, årskostnad samt antalet arbetsplatser.

Förvaltningens administrativa lokaler finns på Göta Ark på Medborgarplatsen 25. Ytterligare förtätning har genomförts på Göta Ark under föregående år för att utnyttja lokalytorna mer optimalt. Fastighetsägaren Balder har informerat om pågående planering för den aktuella fastigheten vilket förmodligen kommer medföra en omfattande om- och tillbyggnation. Dessa planer kommer i sin tur troligen innebära krav på evakuering av byggnadens nuvarande hyresgäster. Ett initialt utredningsarbete har därför inletts inom förvaltningen för att säkra framtida och långsiktig lösning för förvaltningskontoret.

Göta Ark, Medborgarplatsen 25

Area	7 119 kvm
Årshyra	18 195 mnkr
Antal arbetsplatser	395
Area/arbetsplats	18 kvm
Årshyra/arbetsplats	46 063 kr

Det är viktigt att notera att i angivet ovan ligger stora delar av förvaltningens gemensamma resurs för möteslokaler och klientbesök.